

Ortaokulda alışan ğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

Özcan Orhan

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi

ozcanorhanberlin@gmail.com, ORCID:0000-0002-4102-0520

Özet

Bu araştırmanın amacı, eğitim kurumlarının ikinci kademesi olan ortaokullarda çalışan öğretmenlerin stres kaynaklarının incelenmesidir. Bu çerçevede İstanbul ili Başakşehir ilçesinde bulunan bir ortaokulda görev yapan toplam 54 öğretmenin stres kaynaklarının ortaya çıkarılması ve bu durumun çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Başakşehir ilçesinde bulunan bir ortaokulda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada, elde edilen veriler ölçek formları ile toplanmıştır. Ölçek tablosunun ilk kısmında bireysel bilgiler, ikinci kısımda ise stresle baş etme ölçeği ile ilgili değerlendirme tablosu yer almaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin yanı sıra ölçeklendirme verilerinin istatistiksel özömlmeleri için SPSS.22,0 inceleme programı, frekans, yüzde (%), t testi ve tek taraflı ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucunda katılımcı öğretmenlerin stres düzeylerinin, alanyazında yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlardan farklı olarak genel ortalamanın biraz üstünde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul, ğretmen, Stres Kaynakları

Investigation of Stress Sources of Teachers Working in Secondary School

Abstract

The purpose of this research is to examine the stress sources of teachers working in secondary schools, which are the second tier of educational institutions. Within this framework, it was aimed to reveal the sources of stress of a total of 54 teachers working at a secondary school located in Başakşehir district of Istanbul province and to determine whether this situation differs according to various variables. The universe of the research consists of teachers working at a secondary school located in Başakşehir district. In the research, the obtained data were collected with scale forms. The first part of the scale table contains individual information, and the second part contains an evaluation table related to the stress coping scale. In the evaluation of the data, descriptive statistical methods as well as SPSS for statistical analyses of scaling data.22.0 examination program, frequency, percentage (%), t test and one-sided ANOVA were used. As a result of the analysis, it was determined that the stress levels of the participating teachers were slightly higher than the general average, unlike the results obtained from research conducted in the literature.

Keywords: Secondary School, Teacher, Sources of Stress

GİRİŞ

1. Problem Durumu

Öğretmenler çeşitli toplumsal, ekonomi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişebilen eğitim ve öğretim anlayışları nedeni ile meslekî tükenmişlikler yaşayabilmektedir. Alanyazın irdelendiğinde öğretmen tükenmişliğini etkileyen en önemli temel faktörlerin kişisel, çevresel ve meslekî nitelikli olduğu görünmektedir.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ortaokulda görevli yönetici ve öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde ve iş hayatında kurumsal mesleki stres kaynaklarını incelemek, değerlendirmek araştırmak istenmiştir.

3. Araştırmanın Önemi

Eğitimcilerin çalışmaya başlamalarını, çalışmayı sürdürmelerini ve görevlerini istek ve coşkuyla yerine getirmelerini sağlama açısından araştırmanın fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

4. Sayıtlar

Araştırmada öğretmenlerin sorulan sorulara doğru ve samimi cevaplar verdiği varsayılmaktadır. Bu çalışma öğretmenlerin verdiği cevapların doğru kabul edildiği sonucundan hareketle ilerlemiştir.

5. Sınırlılıklar

Araştırma, 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında İstanbul ili Başakşehir ilçesindeki bir ortaokulda görev yapan öğretmenler dahil edilmiş ve bu öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Gösterge elde etme yöntemi olarak kurumsal stres emareleri ölçeği kullanılmıştır. Çalışma konusu, alan yazın taraması ve öğretmenlerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modeli ile İstanbul ili Başakşehir ilçesindeki ortaokulda çalışan öğretmenlerin stresle başa çıkabilme düzeylerine yönelik algıları incelenmiştir. İncelenecek araştırma kendi şartlarında olduğu gibi tanımlanmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Bilgi	Özellikler	Frekans	%	Açıklamalar
YAŞI				
	24-29	7	12,76	
	30-35	9	16,06	
	36-41	11	20,37	
	42-47	14	25,54	
	48-53	13	24,73	

Ortaokulda Çalışan Öğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

CİNSİYETİ				
	BAY	23	42,59	
	BAYAN	31	57,41	
MEDENİ DURUMU				
	EVLİ	15	27,07	
	BEKAR	39	72,03	
ÖĞRENİMİ				
	LİSANS	35	64,81	
	YÜKSEK LİSANS	20	36,19	
	DOKTORA	0	0	
KIDEMİ				
	01-05 YIL	14	25,92	

	06-10 YIL	12	22,02	
	11-15 YIL	16	29,62	
	16-25 YIL	12	22,02	
ÜNVANI				
	YÖNETİCİ	04	07,41	
	ÖĞRETMEN	50	92,59	

Yukarıdaki tabloda kurumsal stres ile başa çıkma ölçeğini değerlendiren öğretmenlerin demografik özellikleri açıklanmıştır.

2. Katılımcılar

Eğitim öğretim faaliyeti sırasında öğretmenlerimizde strese yol açan nedenleri öğretmen görüşlerine göre belirlemeye çalışan bu araştırma, tarama yöntemi ile yapılan bir saha araştırmasıdır. Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Başakşehir ilçesinde bulunan resmi ortaokulda çalışan toplam 54 branş öğretmeninden oluşmaktadır. Dolayısı ile araştırmanın evreni bu okulda görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçlarını oluşturan ölçek iki bölümden oluşmakta olup; birinci bölüm cinsiyet, kıdem, mezun olunan bölüm, sınıftaki öğrenci sayısı ve okuldaki sınıf öğretmeni sayısına ilişkin bilgileri derlemek için kullanılmıştır. İkinci bölümde ise, ortaokulda görev yapan branş öğretmenlerinin kurumsal stres kaynaklarına ilişkin algılarını ölçmeye dayalı 30 madde yer almaktadır.

Tablo 1. Ölçek Güvenirlilik Analizi Tablosu

Göstergeler				
0,0	<	Alfa	<	0,40 ise ölçek güvenilir olmaz.
0,4	<	Alfa	<	0,60 ise ölçeğin güvenirliliği düşüktür.
0,6	<	Alfa	<	0,80 ise ölçek oldukça güvenilirirdir.
0,8	<	Alfa	<	1,00 ise ölçek yüksek düzeyde güvenilirirdir.

4. Verilerin Toplanması

Yöneticilerin ve Öğretmenlerin kurumsal Stres Kaynakları Stresle Başa Çıkma Ölçeği kullanılarak güvenilirliği tarafımdan test edilmiştir. Ölçeğin dağıtılıp toplanması sırasında yüz yüze okulda ders veren öğretmenlerimizle ve ders defterini imzalamaya gelen öğretmenlerimizle görüşülmüş olup, ölçeğin amacı ve cevapların geri alınması (ölçeğin) gün içinde teslim alınması için detaylı bilgilendirme ve süre verilmiştir.

5. Verilerin Analizi

Çalışmada ölçek formları veri toplama yöntemiyle toplanacaktır. Ölçek formlarının birinci bölümünde demografik özellikler, ikinci bölümünde ise stresle başa çıkma ölçeği ve alakalı formlar bulunacaktır. Veri analizini için SPSS 22.0 paket programı kullanılarak, yüzde (%), t testi, frekans ve tek yönlü ANOVA'dan yararlanılacaktır. Ölçme aracındaki soru maddeleri, her bir soruya verilen yanıtların seçeneklere dağılımına göre analiz edilmiştir. Ortaokulda görevli branş öğretmenlerinin kurumsal stres kaynaklarının analizini yapmak için, katılımcıların her bir maddeye ilişkin olarak 1-4 arasında derecelendirdikleri yanıtların standart sapması, frekansı, yüzdesi ve aritmetik ortalaması dikkate alınmıştır.

Maddelere verilen yanıtların bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, ünvan, mesleki kıdem, mezun olunan bölüm, medeni durum) ve kurumsal stres boyutlarına göre analizinde, 4'lü derecelendirmeden elde edilen toplam puanlar esas alınmıştır.

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen bulgulara yer verilmiş ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir. Branş öğretmenlerinin, ortaokulda kurumsal stres kaynağı olarak belirlenen durumları ne düzeyde stres yapıcı olarak algıladıklarına ilişkin istatistiksel analizler tablolarda yer almaktadır. Katılımcıların cinsiyet,

Ortaokulda Çalışan Öğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

medeni durum, mesleki kıdem, yaş, mezuniyet, unvanlarına göre dağılımı aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların mezuniyet durumlarına göre yüzdeler dağılımları

Mezuniyet	F	%
Lisans	35	64,81
Yüksek lisans	20	36,19
Doktora	0	0
Toplam	54	100.0

Tabloya göre katılımcıların toplam sayısı 54 olup, katılımcıların % 64.81'ini lisans mezunları öğretmenler % 36,19'unu ise yüksek lisans mezunu öğretmenler tarafından oluşturmuştur. Katılımcıların mezuniyetleri bakımından anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Doktora yapan katılımcı öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların yaş gruplarına göre yüzdeler dağılımları

Yaş grubu	F	%
24-29	07	12,76
30-35	09	16,6
36-41	11	20,37
42-47	14	25,54
48-53	13	24,73
Toplam	54	100,0

Tabloya göre katılımcıların yaş guruplarına göre dağılımı ve yüzdeler değeri görülmektedir. Tabloya göre ölçeye katılan eğitimcilerin en çok yoğunlaştığı yaş gurubu 42-47

Ortaokulda Çalışan Öğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

yaş grubu olup bunun yüzdesi %25,54'dür. En az sayıdaki yaş grubu ise; %12,76 ile 24-29 yaş grubudur.

Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetlerine göre yüzdeler dağılımları

Cinsiyet	F	%
Kadın	31	57.41
Erkek	23	42.59
Toplam	54	100.0

Tabloya göre katılımcıların toplam sayısı 54 olup, katılımcıların % 57.41'ini kadın % 42,59'unu ise erkek öğretmenler tarafından oluşturmuştur. Katılımcıların cinsiyetleri bakımından anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 6. Katılımcıların kıdemlerine göre yüzdeler dağılımları

Kıdem	F	%
1-5	14	25.92
6-10	12	22.02
11- 15	16	29.62
16 ve üzeri	12	22.02
Toplam	54	100.0

Ortaokulda Çalışan Öğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

Tabloya göre katılımcıların en çok 11-15 yıllık kıdem aralığında olduğu saptanmıştır, en az kıdem aralığı ise 06-10 ve 16 yaş ve üzeri yaş arası % 22.02 olarak eşit şekilde olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Katılımcıların medeni durumlarına göre yüzdeler dağılımları

Medeni Durumu	F	%
Bekar	15	%27.07
Evli	39	%72.03
Toplam	54	100.0

Tabloya göre katılımcıların %72.03'ünü evli, %27.07'sini bekar eğitimciler oluşturmaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların görev unvanlarına göre yüzdeler dağılımları

Görevi	F	%
Yönetici	4	07.41
Öğretmen	50	92.59
Toplam	54	100.0

Tabloda görüldüğü gibi göreve ilişkin frekans dağılımının büyük bir kısmı öğretmen olarak görev yapmaktadır. Bu ise % 92.59 gibi yüksek bir oranda gerçekleşmektedir. Yöneticiler ise % 07.41'lik bir kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların stresle başa çıkabilme puanlarının betimsel sonuçları

Toplam	Madde	En Yüksek	En Düşük	X	S
	Sayısı	Puan	Puan		
54	30	151	90	111.38	8.87

Tabloda görülen stresle başa çıkma puanlarının madde sayısı 30, alınabilen en yüksek puan 151, en düşük puan ise 90, standart sapması ise 08.87, X= 111.38'lik puan negatif düzeydedir.

Tablo 10. Katılımcıların mezuniyet durumlarına göre stresle başa çıkabilme t testi sonuçları

Mezuniyet	N	X	S	t	P	Açıklama
Lisans	35	117.85	10.22	-.603	.545	P.>0.05
Y.lisans	20	112.35	15.82			Anlamsız
Doktora	0	0	0	0	0	0

Tabloya göre, katılımcıların mezuniyet durumlarına göre aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 11. Katılımcıların cinsiyet durumlarına göre stresle başa çıkabilme durumu t testi sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	t	P	Açıklama
Kadın	31	114.85	10.22	-.603	.545	$P.>0.05$
Erkek	23	119.35	15.82			Anlamsız

Tabloya göre, cinsiyet durumlarına göre erkeklerde stres daha fazla gözükse de manidar, anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 12. Katılımcıların görev unvanına göre stresle başa çıkabilme durumları için t testi sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	t	P	Açıklama
Erkek	4	114.76	07.10	1.246	.185	P.>0.05
Kadın	50	117.91	16.11			Anlamsız

Tabloya göre yönetici ve öğretmenlerin görev unvanlarına göre stresle başa çıkabilme düzeyleri arasında fark anlamsızdır.

Ortaokulda Çalışan Öğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

Tablo 13. Katılımcıların yaşına göre stresle başa çıkabilme durumlarına göre ANOVA sonuçları

Yaş	N	X	s	F	p	Açıklama
24-29	07	116.51	07.35	1.135	.325	$P > 0.05$
30-35	09	116.80	13.16			Fark anlamsız
36-41	11	122.49	12.08			
42-47	14	130.97	20.83			
48-53	13	117.75	12.59			
Toplam	54	604.52	66.01			

Tabloya göre katılımcıların yaş durumuna göre stresle başa çıkabilme ANOVA testinde 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenlerin stres yaratan yönetici davranışlarına yaş değişkenine göre manidar farklılık göstermediği, yaş değişkenine göre öğretmenlerin soru hakkında aynı düşünceye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 14. Katılımcıların medeni durumlarına göre stresle başa çıkabilme t testi sonuçları

Medeni Durum	N	X	s	t	P	Açıklama
Bekar	15	122.70	13.57	.607	.554	P >0.05
Evli	39	119.12	11.7			Anlamsız
Toplam	54					

Tabloya göre eğitimcilerin medeni durumlarına göre, stresle başa çıkabilme sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 15. Katılımcıların meslek kıdemlerine göre stresle başa çıkabilme ANOVA sonuçları

Mesleki Kıdem	N	X	s	F	p	Açıklama
1-5	14	121.15	11.96	1.34	.259	P > 0.05
6-10	12	115.54	16.90			Anlamsız
11-15	16	121.22	15.08			
16 üzeri	12	124.0	9.49			
Toplam	54	121.67	13.38			

Tabloya göre katılımcıların, göreve yeni atanmış olan eğitimci ile mesleğinde ileri derecede deneyim sahibi eğitimcilerin görevleri sırasında stresle başa çıkamadıkları söylenebilir.

SONUÇ

Branş öğretmenlerinin yaşadıkları kurumsal stres kaynaklarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, stresin geneli ve boyutları ile öğretmenlerin kişisel değişkenleri arasındaki istatistiksel ilişkiler irdelenerek anlamlı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda ortaya çıkan en önemli sonuç, araştırma kapsamındaki öğretmenlerin yüksek düzeyde kurumsal stres altında olmadıklarıdır. Stresin, özellikle hoşgörü, dayanışma, birlik ve beraberlik, mesleki gelişim, kurumsal olanaklar açısından branş öğretmenlerinin okulda yoğun stres yaşamadıkları ve huzurlu oldukları anlaşılmıştır.

Bu bulgudan hareketle ortaokulda görev yapan branş öğretmenlerinin mesleki güvencelerinin, okuldaki sosyal ve kültürel olanakların, huzur içinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürme vb. beklentilerinin az olduğu, ancak bu beklentilerin istedikleri oranda gerçekleştiği ileri sürülmektedir. Bir başka ifadeyle, öğretmenlerin mesleki güvenceleri ile yükselme, gelişme ve kurumsal olanaklarının yeterli olduğudur.

Araştırmanın ortaya koyduğu genel sonuç; okul yapı ve işleyişine ilişkin olarak ortaya çıkan olumsuz durumların, öğretmenler tarafından stres yaratıcı olarak algılanmadığı ve dolayısıyla branş öğretmenlerinin kurumsal stres içinde bulunmadıklarını göstermektedir.

Kaynakça

Aslan, H., & Çeçen, A. R. (2007). Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Balaban, J. (2000). Temel Eğitimde Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Başa Çıkma Teknikleri: IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*

Ortaokulda Çalışan Öğretmenlerin Stres Kaynaklarının İncelenmesi

Erdil, O. İşgörenlerin Performans Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar Ve Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama. Akdeniz Ü. İİBF, 6. Ulusal İşletmecilik Kongre sunusu. (12-14Kasım1998), S.164-165.

Ertekin, Yücel.(1993). Stres Ve Yönetim, Ankara: Türkiye Orta Doğu Amme idaresi Enstitüsü Yayınları No:253.

Köknel, Özcan (1993), Zorlanan İnsan, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.

Özdemir, A. (1998). Öğretmenlerin Stresinin Azaltılmasında Okul Müdürlerinin Rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 138 (Nisan- Haziran), s. 6-12.

Özgüven, İbrahim Ethem. (1992). Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) El Kitabı2.Revizyon, Ankara: Pdrem

Poyraz, E. (2009). İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Örgütsel Stres Kaynakları ve Stresle Baş Etme Yolları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sungur, Nuray. (1997). Yaratıcı Düşünce, İstanbul: Evrim Yayınevi, 2. Bası. ŞİMŞEK, M. Şerif.(1999). Yönetim Ve Organizasyon, Ankara: Nobel Yayıncılık,5.Bası.

Şanlı, Ö. (2017). Öğretmenlerin Algılanan Stres Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi*, 393.

Torun, Alev.(1996). Stres ve Tükenmişlik. İstanbul: Endüstri Ve Örgüt Psikolojisi, Türk Psikoloğlar ve Kalder Kalite Derneği Ortak Yayını. TUTAR, Hasan.(2000).Kriz Ve Stres Ortamında Yönetim, İstanbul: Hayat yayıncılık Ve İletişim